

ÕIGLANE KAUBANDUS RIIGIHANGETES

KRISTINA MÄND

VASTUTUSTUNDLIKU TARBIMISE EESTVEDAJA

EESTI
ARENGUKOOSTÖÖ

MIS ON ÕIGLANE KAUBANDUS?

- **Rahvusvaheline kaubanduslik kokkulepe** ning **sertifitseerimissüsteem**, mis seisab arengumaade väiketootjate huvide eest.
- Eesmärk on **tagada arengumaade väiketalunike toodetele** (kohv, tee, riis, banaanid, suhkur, kakao jms) **õiglane hind** ning **parandada** istandustes töötavate tööliste töö- ja elutingimusi. Õiglase kaubanduse nõuete järgimine tagab näiteks, et tootmisprotsessis ei kasutata orja- ega lapstööjõudu.
- Kõige tavalisemad **tooted**, mida õiglase kaubanduse sertifikaadiga märgistatakse: kohv, tee, suhkur, kakao, šokolaad jm maiustused, banaanid jt troopilised puuviljad nagu mangod ja ananassid ning puuvill.

ÕIGLASE KAUBANDUSE NÕUDE SEADMINE

- **Õiguslikud alused:** Riigihangete seadus (RHS) ja selle aluseks olevad [EL direktiivid 2014/23/EL, 2014/24/EL, 2014/25/EL](#) – võimaldavad seada kriteeriume, mis tuginevad sotsiaalsetele või keskkonnaalastele kaalutlustele.
- **Hankedokumentides** võib õiglase kaubanduse nõuetele vastavuse tingimusi seada:
 - tehnilises kirjelduses,
 - hindamiskriteeriumides,
 - lepingu täitmise tingimustes.

TEHNILINE KIRJELDUS

- Nõuded tootmisprotsessile ja -tehnoloogiale asja või teenuse olelusringi mis tahes etapis (RHS § 87 lg 2 p 8).
- Mida tähendab õiglase kaubanduse põhimõtete rakendamisel: võimalik sätestada kindel nõue, et tellitavast või teenuse osutamisel kasutatavast kaubast kindel protsent peab pärinema õiglasest kaubandusest.
- Kõik pakkujad, kes menetluses osalevad, peavad lepingutingimustes määratletud mahus õiglase kaubanduse tooteid soetama. Pakkumused, mis sellele nõudele ei vasta, langevad kaalumisest välja.

HINDAMISKRITEERIUMID

- Õiglasest kaubandusest pärit toodete soetamine on osaks pakkujate vahelisest konkurentsist ning suurem panustamine annab eelise.
- Kuidas hinnata:
 - Hindamiskriteeriumides õiglasest kaubandusest pärinevate toodete hindepunktide osakaalu määramine, võrreldes hinna jm kriteeriumidega (nt 10%).
 - Hindepunkte antakse alates teatud protsendile vastavast õiglase kaubanduse toodete osakaalust (nt 10-30% toodete kogumassist või väärtusest, hankija suurema ambitsiooni korral 30-70% toodete kogumassist või väärtusest – hankija peab ise määrama, kas % määratakse massist, väärtusest või hulgast).

LEPINGU TÄITMISE TINGIMUSED

- Juba hankedokumentide **ettevalmistamisel panna paika** need lepingu tingimused, mille täitmist kõikidelt pakkujatelt oodatakse. See võib hõlmata ka miinimumnõudeid õiglase kaubanduse põhimõtete täitmiseks (nt protsent, mille ulatuses peab kaup õiglasest kaubandusest pärinema).
- Tingimuste osas, mille osas oodatakse võistlevaid pakkumisi, on mõistlik **sätestada alusdokumentides klauslid**, mis võimaldavad hanke võidutingimuste täitmist ka hiljem kontrollida. Näiteks kui võitis pakkuja, kelle pakkumise kohaselt pärineks 70% soetatavast kohvist õiglasest kaubandusest, on mõistlik see protsent lepingus fikseerida.

MÄRGISED JA NEILE VIITAMINE

- Õiglase kaubanduse nõude seadmisel **võib viidata märgisele**, millega märgistatud toode loetakse nõudele vastavaks.
- Nõuda ei saa ainult konkreetsele märgisele (nt Fairtrade) vastavat toodet, vaid **peab aktsepteerima** samaväärseid märgiseid, millega nõudele vastavust tõendatakse.
- NÄIDE: kui hankija soovib soetada „šokolaadi, mille tootmisel ei ole kasutatud lapstööjõudu“, siis tuleks tal välja tuua konkreetsed Fairtrade'i märgise nõuded, mis puudutavad lapstööjõu kasutamist, ning viidata Fairtrade'i märgisele kui ühele võimalusele, tõendamaks antud asjas tingimustele vastamist, aga aktsepteerima ka teisi sama tingimust lubavad märgised.

- Käesoleva juhise koostasid Kärt Vaarmari ja MTÜ Mondo projekti “Supply Cha!nge. Muudame poeketid õiglaseks” raames, mida rahastavad Euroopa Komisjon ja EV Välisministeerium arengu- ja humanitaarabi vahenditest ning mille eesmärk on muuta kauplusekettide omatooted õiglasemaks ja säästlikumaks. Loe: www.supplychainge.org ja www.fairtrade.ee.

- MTÜ Mondo on suurim arengukoostöö, humanitaarabi ja maailmaharidusega tegelev Eesti organisatsioon, mis saab sel sügisel 10 aastaseks. Loe: mondo.org.ee.

